

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ФИНАНСОВО - СЧЕТОВОДЕН ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА “ФИНАНСИ”

ПРОГРАМА

За ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ

За студентите от специалност “Финанси”

ОКС “Бакалавър”

София
2025

1. Парите. Произход и еволюция на парите. Функции на парите. Дефиниране и измерване на паричната маса. Паричните агрегати в България.

2. Лихвени проценти – същности видове. Поведение на лихвените проценти. Срочна и рискова структура на лихвените проценти. Инфлация и лихвени проценти. Лихвени проценти и цени на финансови инструменти.

3. Създаване на пари. Депозитна мултипликация. Парична мултипликация. Пълен модел на паричното предлагане.

4. Централна банка и паричен съвет. Поява, структура и функции на ЦБ. Баланс на ЦБ, парична база, сенъораж. Парична база и бюджетен дефицит. Същност на паричния съвет. Предимства и недостатъци на съвременните парични съвети. Специфика на паричния съвет в България.

5. Парична политика. Инструменти на паричната политика. Предимства и недостатъци на инструментите на парична политика. Цели и провеждане на паричната политика. Ефективност на паричната политика. Таргетиране на паричното предлагане и лихвените проценти.

6. Търсене на пари. Кейнсиански и монетаристки теоретични подходи. Теоретични и емпирични модели. Връзка между парите и инфлацията.

7. Възстановяване и реструктуриране на банки и изграждане на Европейски банков съюз. Реструктуриране на банки. Европейски Банков съюз - Единен надзорен механизъм, Единен механизъм за реструктуриране и Европейска схема за застраховане на депозити.

8. Банката като предприятие. Профил на специализация на банката. Универсални и специализирани банки. Правни форми на образуване и законови ограничения на банковото предприятие. Избор на организационна структура на банката. Банкови лицензии. Клонови банки, банкови холдинги /банкова група/, дъщерни банки. Банки off-shore.

9. Пасиви и пасивни операции на банката. Структура на пасивите. Собствен капитал и специални изисквания за капиталова адекватност. Капиталови стандарти и методи за тяхното измерване. Текущи, спестовни и срочни депозити. Заеми от банки и други пасиви. Междубанкови пасивни операции. Задбалансови пасивни операции.

10. Активи и активни операции на банката. Структура и видове активи. Парични наличности и вземания от банки. Портфейл от ценни книжа. Кредитен портфейл. Избор на оптимален състав на портфейла. Собствени дълготрайни активи на банката.

11. Управление икономиката на банката. Баланс на търговска банка. Собствен капитал и ликвидност на банката. Методи за управление на ликвидността на банката. Лихвеночувствителни активи и пасиви - ресурсен дисбаланс. Образуване и разпределение доходите на банката.

12. Банкови кредити. Общи условия и ред за кредитиране. Оценка на кредитоспособността. Кредитен риск. Видове обезпечения. Показатели и методи за проверка на обезпечението. Кредит по текуща сметка /овърдрафт/. Кредитни линии. Сконтни кредити. Кредит срещу залог /ломбард/. Банковите гаранции. Потребителски кредит. Ипотечен кредит.

13. Специални форми на кредитиране. Проектно финансиране, рисково финансиране /venture financing/. Лизинг. Франчайзинг. Факторинг и форфетиране. Консорциален кредит.

14. Банково посредничество по плащанията. Платежни системи и системи за сетълмент на ценни книжа. Форми на безналичен превод. Кредитен превод. Директен дебит. Платежни системи на територията на страната. Международни системи за плащане.

15. Електронни платежни инструменти. Платежни инструменти за отдалечен достъп - банкова платежна карта и електронно банково платежна заявление. Инструменти за електронни пари.

16. Акредитиви. Понятие и схема на акредитивната операция на банката. Видове и механизъм на акредитива. Еднообразни правила на документарните акредитиви на Международната търговска камара (ICC).

17. Валутни операции и валутен пазар. Понятие за валутен пазар и валутен курс. Видове валутни курсове. Проблемът за конвертируемостта. Валутни трансфери. Арбитраж. Спот и форуърд сделки. Валутни фючърс контракти. Суап. Суич. Опции върху валути. Валутен риск и предпазване от риск.

18. Макроикономически зависимости в отворената икономика. Вътрешно и външно равновесие. Номинален, реален, реален ефективен и равновесен валутен курс. Производителност, заплати и валутен курс.

19. Платежен баланс. Структура и динамика на платежния баланс в България. Индикатори за състоянието на платежния баланс. Теоретични модели на платежния баланс (еластичност, абсорбция, паричен подход). Моделиране и прогнозиране на платежния баланс.

20. Формиране на валутния курс. Паритет на покупателната способност и лихвен паритет. Паричен модел, модел на свръх-уравновесяване и портфейлен модел на валутен курс. Моделиране и прогнозиране на валутните курсове

21. Международна парична и финансова система. Роля и функции на МВФ и Световната банка. Стабилизационни програми на МВФ – същност и видове.

22. Оптимална парична зона, еврозона, Европейска централна банка. Теория и практика на общите пари /еврото/. Теория и индикатори за конвергенцията. Структура, цели и инструменти на ЕЦБ. Трансмисионни механизми в еврозоната.

23. Икономика на благосъстоянието. Ефективност. Пазарни провали. Справедливост.

24. Публични блага. Икономическа природа на публичното благо. Класификация. Ефективно доставяне на публични блага.

25. Преразпределение. Разпределение на дохода. Преразпределителни съображения. Инструменти за преразпределение: социални трансфери, данъци, други инструменти.

26. Публичен избор. Публичен (непазарен) механизъм за разполагане на ресурсите. Пряка демокрация: гласуване, правила за гласуване, теорема на медианния гласоподавател, размяна на подкрепа (коалиране), теорема на Ероу за невъзможността. Представителна демокрация: избрани представители, публична администрация, други актьори.

27. Анализ “Разходи – Ползи”. Концептуален фундамент. Методология. Разходи и ползи. Оценка на разходите и ползите. Социално сконтиране. Оценка на риска.

28. Финансиране на публичния сектор. Данъчно облагане. Принципи на данъчното облагане. Анатомиа на данъка. Видове данъци. Алтернативи на данъчното облагане.

29. Разпределение на данъчното бреме. Разпределение на данъчното бреме: анализ на частичното равновесие. Разпределение на данъчното бреме: анализ на общото равновесие.

30. Данъци и ефективност. Излишно данъчно бреме. Измерване на излишното данъчно бреме. Детерминанти на излишното данъчно бреме. Оптимално данъчно облагане.

31. Данъчна система на Република България. Подходни данъци. Данъци върху потреблението. Имуществени данъци.

32. Местни финанси. Теорема за децентрализацията. Оптимален размер на местните публични структури. Децентрализация на публичните разходи. Финансиране на местните органи на публична власт. Местни данъци и такси.

33. Портфейлна теория за инвестициите. Инвестиционни характеристики на портфейла – доходност и риск на инвестицията в портфейл. Бета-коефициенти – същност, изчисляване и значение. Модел за оценка на капиталовите активи.

34. Безрисковите ценни книжа като инвестиционни обекти. Цена на съкровищни бонове. Показатели за измерване на нормата на доходност от инвестициите в съкровищни бонове.

35. Облигациите като инвестиционни обекти. Същност на облигациите. Видове облигации. Цена на сконтови и купонни облигации. Цена на анюитет.

36. Акциите като инвестиционни обекти. Цена на обикновени и привилегирани акции. Подходи и модели за определяне на цената на обикновени акции.

37. Кръгооборот на капитала, вложен в дълготрайни активи. Амортизация – същност и видове. Методи на амортизация. Амортизационна политика. Управление на печалбата и рентабилността чрез разходите за амортизация. Данъчен ефект от амортизациите.

38. Дългосрочно финансиране на предприятието. Източници за дългосрочно финансиране – вътрешни и външни. Цена на финансиране. Средно претеглена цена на капитала

39. Капиталова структура – същност и значение. Влияние на капиталовата структура върху среднопретеглената цена на капитала и върху стойността на предприятието. Оптимизация на капиталовата структура.

40. Оптимизация на инвестиционните решения при инвестиции в реални активи. Методи за оценка на ефективността на инвестиционните проекти. Проблеми при прилагането на динамичните методи за оценка в нашата страна. Етапи и методи за изследване на риска при инвестиране в реални активи.

41. Оборотен капитал. Обръщаемост на оборотния капитал. Управление на материалните запаси. Управление на вземанията. Управление на паричните наличности. Източници за краткосрочно финансиране.

42. Разпределение на печалбата. Същност на печалбата. Печалба от дейността /оперативна печалба/, печалба преди данъчно облагане, нетна печалба. Разпределение на нетната печалба. Дивиденди и дивидентна политика на предприятието.

43. Финансово състояние и финансови резултати. Показатели за оценка на финансовото състояние – същност и проблеми при тяхното използване в практиката.

44. Бизнес риск и финансов риск. Оперативен и финансов ливъридж.

45. Сливания и изкупувания на предприятия. Оценка на финансовия ефект от преобразуването.

46. Организация на борсовия пазар. Различия между пазар и борса. Борси с частно-правен и публично-правен статут на учредяване. Посредници. Поръчки. Начини на котиране. Основни борсови сделки. Механизъм за изпълнение на борсовите сделки.

47. Фундаментален и технически анализ – възможности за оценка на инвестицията в обикновени акции. Индекси – европейски, американски, азиатски. Източници на информация за борсовата търговия.

48. Основни тенденции на пазара – биков и мечи пазар. Методи на техническия анализ. Нива на поддръжане и съпротива на пазара. Определяне на сигнала за покупка или продажба.

49. Борсови стратегии. Стратегии за търговия с опции на капиталовия пазар. Биков спред за покупка. Мечи спред за продажба. Дълъг средъл.

50. Социално осигуряване - същност и обхват. Принципи в осигуряването. Участници в осигурителния процес. Модели в социалното осигуряване.

51. Задължително пенсионно осигуряване. Същност, принципи на организация и управление. Съвременен модел на пенсионната система. Пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност и наследствени пенсии. Социални пенсии.

52. Допълнително пенсионно осигуряване - допълнително задължително и допълнително доброволно пенсионно осигуряване. Същност, цели, принципи и особености на видовете пенсионни фондове. Права на осигурените лица. Фаза на натрупване и фаза на изплащане.

53. Здравно осигуряване – същност и модели. Финансови аспекти на здравното осигуряване. Системи на финансиране.

54. Осигуряване при безработица и система на социални грижи - същност, характер, съдържание и обхват. Обезщетения и помощи. Бедност и граници на бедност. Социално подпомагане и системи за осигурителна защита.

55. Същност и функции на застраховането. Рискът в застраховането - понятие и определение на риска. Видове риск – Обективен и субективен риск и други видове риск. Същност и методи за оценка на риска. Управление на риска в застраховането.

56. Системи за финансиране на застрахователната дейност. Форми на застраховането. Франшиза – същност, роля и видове. Фондове, средства и резерви на застрахователното дружество. Данъци и застраховането.

57. Застрахователен договор. Видове застраховане. Същност и основни характеристики на застрахователния договор. Елементи на застрахователния договор. Преддоговорна информация. Сключване на застрахователния договор.

58. Застраховане на автомобили (МПС) – същност и видове застраховки: Автокаска, Гражданска отговорност, Зелена карта. Злополука на лицата в МПС, Отговорност на шосейния превозвач..

59. Застраховане на имущества – същност и видове застраховки: Елементарен пожар, Индустриален и търговски пожар. Загуба на доход /спиране на дейност/, строително-монтажни работи и Злополука на работниците.

60. Презастраховане – същност и функции. Видове презастраховане – активно и пасивно, пропорционално – същност и форми, и непропорционално – същност и форми.

ЛИТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА

Андреев, Я., Андреева, Ц., *Общо застраховане: Принципи и практика*, прераб. и доп. изд., Издателски комплекс – УНСС, 2023

Андреев, Я., Цв. Андреева, Р. Андреева, Презастраховане – принципи и практика, изд. Зенит, С., 2004.

Брусарски, Р.Й., Теория на публичните финанси, УИ “Стопанство”, С., 2007.

Завадска, З., М. Иванич-Дроздовска, В. Яворски, Банково дело, УИ “Стопанство”, С., 2012.

Данева, И. „Осигуряване и осигурителен пазар“, издателство „НБУ“, София, 2018.

Манов, Б., Корпоративни финанси - теория и практика, изд. МБ Хоум, С., 2016.

Манов, Б., Финанси на социално-осигурителната система, изд. Нов живот, С., 2013.

Мишкин, Ф., Теория на парите, банковото дело и финансовите пазари, изд. Изток-Запад, С., 2014.

Милев, Ж., Мениджмънт на пенсионното осигуряване, ИК на УНСС, С., 2014.

Младенов, М., Пари, банки и кредит, изд. Тракия-М, 2015.

Недев, Т., Борси и борсови сделки, УИ “Стопанство”, С., 2008.

Недев, Т. Базови стратегии с опции и фючърси, ИК УНСС, С., 2014.

Недев, Т., Тасков, И. *Фондови пазари*, Издателски комплекс - УНСС, София, 2023.

Ненков, Д., Финансов мениджмънт – кратък курс, УИ “Стопанство”, С., 2008.

Орешарски, П., Инвестиции, изд. ЕА, С., 2009.

Петров, Г. и колектив, Корпоративни финанси – кратък курс, изд.Тракия-М, С., 2012.
Пилбийм, К., Международни финанси, изд. ФТР, С., 1995.
Стиглиц, Дж.Е., Икономика на държавния сектор, УИ “Стопанство”, С., 1996.
Трифенова, С., Управление на риска в банката, изд.Тракия-М, С., 2015.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

На български език

Александрова, М., Корпоративни финанси, УИ “Стопанство”, С., 2007.
Александрова, М., Финансиране и ефективност на инвестициите в реални активи, ИК УНСС, С., 2012.
Александрова, М. и кол., Финанси-теория и практика, УИ “Стопанство”, С., 2000.
Драганов, Хр.,Близнаков, Й., Застраховане, изд. Тракия – М, С., 2000.
Драганов, Хр., Нейков, М., Имуществено и лично застраховане, изд.Тракия – М, С., 2000.
Казанджиева-Йорданова, Ир., Пари, банки, кредит-учебно помагало, ИК УНСС, С., 2015.
Манов, Б., Доброволно пенсионно осигуряване, изд. Рацио 90, С., 1999.
Минасян, Г., Външен дълг, теория, практика, управление, изд. Сиела, С., 2004.
Михайлова-Борисова, Г., Пари, банки и парична политика, ИК УНСС, С.,2014.
Младенов, М., Мрежата за финансова сигурност, УИ ”Стопанство”, С., 2003.
Ненков, Д., Оценка на инвестициите в реални активи, УИ ”Стопанство”, С., 2005
Ненков, Д., Определяне на стойността на компаниите, ИК на УНСС, 2015.
Ненкова, П., Местни финанси, ИК УНСС, С., 2020.
Николова, Н., Корпоративни финанси, Част първа, изд. Сиела, С, 2007.
Николова, Н., Корпоративни финанси, Част втора, изд. Сиела, С, 2007.
Стефанова, П., Банки и кредитно посредничество, изд. Тракия – М, 2000.
Трифенова, С., Паричен съвет, банкова система и финансово развитие, УИ “Стопанство”, С., 2002.
Чобанов, П, Неновски, Н. и др, Финансова устойчивост в страните от Централна и Източна Европа, Издателски комплекс - УНСС, 2020.

На английски език

Anderson, J. E., Policy Application and Principles of Public Finance, South-Western, Cengage Learning, 2nd ed., 2012.
Bodie, Z., Kane., A., Marcus, A. Investments, 10th Edition, McGraw Hill Education, 2013.
Brealey R.A., Myers S.C., Allen F., Principles of Corporate Finance, 9th, McGraw-Hill Irwin, 2008.
Damodaran, A., Investment Valuation Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset, 3th Edition, 2012.
Heffernan, S., Modern Banking in Theory and Practice, Wiley, Chichester, 2005.
Hull, John C., Options, Futures, and Other Derivatives / John C. Hull , 8th global ed. Boston etc. : PEARSON, 2012 .
Hyman, D. N., Public Finance: A Contemporary Application of Theory to Policy, Stamford, Cengage Learning, 11th ed., 2014.
Koller, T., Goedhart, M., Wessels, D., *Valuation – Measuring and Managing the Value of Companies*, John Wiley & Sons, 6th Edition, 2015.
Krugman P., Obsfeld M., International Economics (Theory and Policy), NY, 1996.
Rosen, H. S. and T. Gayer, Public Finance, McGraw-Hill, 10th ed., 2014.
Ross, S.A., Westerfield R.W., Jaffe J. Corporate Finance – Core Principles and Applications, 2nd Edition, McGraw-Hill, 2009.
Sharpe, W., Investment, Prentice-Hall, 1989.

Wiedemann, A., Financial Engineering, Bewertung von Finanzinstrumente, 6. Auflage, Frankfurt am Main, 2013.

2025 г.
гр.София

КАТЕДРА “ФИНАНСИ”